

ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତ୍ ସ୍ତୋତ୍ରମାଳା ।

ଉତ୍କଳୀୟ ଲିପିମାଳା—୧

ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଶିଳାଲିପି ।

ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବସୁ, ଏମ୍. ଏ, କ ଦ୍ଵାରା
ଅନୁବାଦିତ ।

ଭୁବନେଶ୍ଵରସେହିନବାସୀ
ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀରତ୍ନାକର ଗର୍ଗବଟ୍ଟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା
ପ୍ରକାଶିତ ।

କଟକ, ଦତ୍ତ ପ୍ରେସରେ ମୁଦ୍ରିତ ।

CUTTACK.
Printed by H. M. Dutta.
at the Dutta Press,
1916.

ମୂଲ୍ୟ ଟ ୦ ୩ ମାତ୍ର ।

ମୁଖବନ୍ଧ ।

ଭାରତବିଖ୍ୟାତ ଭୁବନେଶ୍ୱର-ମନ୍ଦିରର ନିକଟସ୍ଥ ପୁଣ୍ୟସଲିଳ ବନ୍ଧୁ-
'ସାଗରର ପୂର୍ବତଟରେ ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅବସ୍ଥିତ ।

ସିଦ୍ଧଲଗ୍ନାମବାସୀ ଭବଦେବଭଟ୍ଟ ଏହି
ଭବଦେବଙ୍କ କୁଳପ୍ରଗପ୍ତିର ଶିଳ୍ପଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁବୃନ୍ଦ ମନ୍ଦିରକୁ
କ୍ଷଣିପ୍ର ଲଭିହାସ । ସୁଶୋଭିତ କରି ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଙ୍କୁ

ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କର
ପ୍ରିୟ ମିତ୍ର ଶ୍ରୀବାଚସ୍ପତି ମିଶ୍ର ସମ୍ଭବତଃ ଦ୍ୱାଦଶ କମ୍ପା ଦିୟୋଦଶ ଶତା-
ଦିରେ ଏହି ପ୍ରଗପ୍ତି ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହା ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦିର
ମଧ୍ୟଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ଦିରର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ପରିରକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ।
ପରେ କଟୋସାହେବ ମେଘେଶ୍ୱରଲିପି ସହିତ ଏ ଖଣ୍ଡିକ ମଧ୍ୟ
ପ୍ରାଚୀରଗାତ୍ରରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଣୁ କରି ଦେଲେ । ଏହି ଶିଳାଫଳକର
ଅସ୍ତତନ, ଓଦିର୍ଦ୍ଦ୍ୟରେ ଦୁଇହାତ ଗୁର ଅଙ୍ଗୁଳ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତରେ ଏକ
ହାତ ଦୁଇ ଅଙ୍ଗୁଳ ଅଟେ । ଏଥିରେ ସବମୋଟ ୨୫ ପଦ୍ମି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ
ହୋଇଅଛି । ଅକ୍ଷର ଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଅଙ୍ଗୁଳ ପରିମିତ ଅଟେ ।

ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ବହୁକାଳ ହେଲା ଉପଯୁକ୍ତରୂପେ
ମରମତ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ଅବିଳମ୍ବେ ଏହାର ଜାଣିସଂସ୍କାର କରିବା
ଅବଶ୍ୟକ ହେଉଅଛି । ଏହାର

ମନ୍ଦିରସଂସ୍କାରର ପ୍ରୟୋ- କେତେଗୁଡ଼ିଏ କବାଟ ମରମତ ବା
ଜନାୟତା । ନବନିର୍ମିତ ହେବା ଅବଶ୍ୟକ । ବେଢ଼ା

ମଧ୍ୟରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ମନ୍ଦିରର

ଭକ୍ତାବଶେଷ ମାତ୍ର ରହିଅଛି । ଏହି ମନ୍ଦିରଦ୍ଵୟ ପୁନର୍ନିର୍ମିତ ହେବା
 ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ପୂର୍ବେ ମନ୍ଦିରର ପୂର୍ବ ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ଵରେ
 ଗୋଟିଏ ରମଣୀୟ ଉଦ୍ୟାନ ଥିଲା * । ତାହାର ମଧ୍ୟ ନିବାହରଣ
 ପ୍ରୟୋଜନ । ଏହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ବହୁସହସ୍ର ଟଙ୍କା ଆବଶ୍ୟକ ।
 ଭାରତର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିବସେତ୍ରରେ ଥିବା ବିଷ୍ଣୁମନ୍ଦିରଟିର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ
 ଉନ୍ନତି ବିଧାନ କରିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁର ବିଶେଷତଃ ବୈଷ୍ଣବମାନ-
 ଙ୍କର ସର୍ବତୋଭାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଟେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି
 ସମ୍ଭାର ନିମିତ୍ତ ଯଥାଶକ୍ତି ଦାନ କଲେ ଏହାର ସମସ୍ତ ଅଭାବ ଦୂର
 ହୋଇ ମନ୍ଦିରଟି ଅତିରେ ଅପୂର୍ବ ଶ୍ରୀ ଧାରଣ କରିବ । ଅମ୍ଭମାନଙ୍କର ଏହି
 ପ୍ରସ୍ତୁତ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ମରାମତ
 କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟୟିତ ହେବ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଉ କେତେକ ଖଣ୍ଡ
 ଉକ୍ତିଶିଳ୍ପି ପ୍ରକାଶ କରିବାର ବାସନା ରହିଲା । ଇତି ।

ପ୍ରକାଶକ ।

ଶ୍ରୀଅନନ୍ତବାସୁଦେବଶିଳାଲିପି ।

ଓଁ ନମୋ ଭଗବତେ ବାସୁଦେବାୟ ।

ଗାନ୍ଧୋପଗୃହକମଳାକୁଚକୁମୁଦ—
ମୁଦ୍ରାକିତେନ ବସୁନ୍ତା ପରଶ୍ଵସ୍ତମାନଃ ।
ମ୍ନାନ୍ତୁପ୍ୟତାମଭିନବା ବନମାଳକେତ
ବାଶ୍ଵେତୋପହସିତୋଽସ୍ତୁ ହରିଃ ଶ୍ରୀ ସ୍ଵେ ବଃ । ୧ ।

ସେ କମଳାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧରୂପେ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାରୁ ତାହାଙ୍କର କୁଚ-
କୁମୁଦପରିସ୍ଥ ପତ୍ରାବଳୀରଚନା ଦ୍ଵାରା (ସ୍ତ୍ରୀୟ ବନ୍ଧସ୍ଥଳରେ) ଅଙ୍କିତ
ହୋଇ ପରେ ସରସ୍ଵତୀଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବାକୁ ଅଭିଳାଷୀ ହୁଅନ୍ତେ—
“ ତୁମ୍ଭର ଅଭିନବ ବନମାଳା ନଷ୍ଟ କର ନାହିଁ ” ଏହା ବୋଲି
ବାଶ୍ଵେତକର୍ତ୍ତ୍ତୃକ ଉପହସିତ ହେଉଅଛନ୍ତି, ସେହି ହରି ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର
ମଙ୍ଗଳ ବିଧାନ କରନ୍ତୁ । ୧ ।

ବାଲାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତରହର୍ଯଦୁପାସିତାସି
 ବାଲେବତେ ତଦଧୁନା ଫଳକୁ ପ୍ରସାଦ ।
 ବକ୍ରାସ୍ତି ଚକ୍ଷୁରବଦେବକୁଳପ୍ରଣୟି—
 ସୁକ୍ରାସିରାଣି ରସନାଗ୍ରମଧୁସ୍ତୟେଥାଃ । ୨ ।

ହେ ବାଲେବ । ମୁଁ ବାଲାକାଲାବଧୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ତ ତୁମ୍ଭର ଯେଉଁ
 ଉପାସନା କରୁଅଛି ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ ଫଳବତୀ ହେଉ, ତୁମ୍ଭେ ମୋ
 ପ୍ରତି ଅନୁଗ୍ରହ କର । ମୁଁ ମଧୁର ପଦବିନ୍ୟାସପୂର୍ବକ ଭବଦେବ
 ଚକ୍ଷୁର କୁଳପ୍ରଣୟି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ବସିଅଛି; ତୁମ୍ଭେ ମୋର ରସ-
 ନାର ଅଗ୍ରଭାଗକୁ ଅଗ୍ରୟ କର । ୨ ।

ସାବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ମୁନେର୍ମିତ୍ରାୟସି କୁଳେ ଯେ ଜଞ୍ଜିରେ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ-
 ସ୍ତେଷାଂ ଶାସନଭୂମୟୋଽଜନି ଗୃହଂ ଗ୍ରାମାଃ ଶତଂ ସୁନ୍ତତେଃ ।
 ଅର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତଭୂବାଂ ବିଭୂଷଣମିହ ଖ୍ୟାତସ୍ତୁ ସର୍ବାଗ୍ରମୋ
 ଗ୍ରାମଃ ସିଦ୍ଧଲ ଏବ କେବଳମଳଙ୍କାରୋଽସ୍ତି ରାଜାଶ୍ରୟଃ । ୩ ।

ସାବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ମୁନିଙ୍କର ସୁମହାନ ବଶରେ ଯେ ସକଳ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ
 ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନସନ୍ତତିଗଣ ରାଜପ୍ରଦତ୍ତ
 ଏକଶତ ଗୋଟି ଗ୍ରାମରେ ବାସ କରୁଥିଲେ । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ-
 ଭୂମିର ଭୂଷଣସ୍ବରୂପ ସିଦ୍ଧଲ ଗ୍ରାମହିଁ ସର୍ବାଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ସର୍ବତ୍ର ବିଖ୍ୟାତ
 ହୋଇ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅଳଙ୍କାରସ୍ବରୂପ ବର୍ତ୍ତମାନ । ୩ ।

ସତ୍ୟସିଦ୍ଧିଃ ସ୍ଥିତିମୟୋ ଦୃଢ଼ବନ୍ଧମୂଳଃ
 ଶାଖାଗ୍ରଲଗ୍ନମୁଖରଦ୍ବିଜଶୀଳଭଣ୍ଡଃ ।
 ନ ପ୍ରତିଲୋ ନ କୁଟିଳଃ ସରଳଃ ସ୍ୱପଦଃ
 ସଙ୍କୋଦ୍ଭବଃ ସୁଖମିତ୍ତ ପ୍ରସସାର ବଶଃ । ୪ ।

ବଶ ଅର୍ଥାତ୍ ବାଉଁଶ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ, ବହୁକାଳସ୍ଥାୟୀ,
 ଦୃଢ଼ମୂଳ, ଶାଖାଗ୍ରରେ ଶକାୟମାନ ପକ୍ଷିମାନଙ୍କର କୁଳନଦ୍ୱାରା ଶୋଭିତ,
 ଶଶିରହୃତ ସୁଦୃଢ଼ ସରଳ, ସୁନ୍ଦର ପତ୍ରବିଶିଷ୍ଟ ଓ ସଙ୍କୋଦ୍ଭବ ହୋଇ
 ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ, ସେହିପରି ଏଠାରେ ବଶ ଅର୍ଥାତ୍ ଭୁଲ, ଶାଖାପ୍ରଶାଖା-
 ବିଶିଷ୍ଟ, ଦୀର୍ଘକାଳସ୍ଥାୟୀ, ଦୃଢ଼ବନ୍ଧମୂଳ, ବେଦବେଦାଙ୍ଗପାଠୀ ବାଗ୍ନୀ
 ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶୋଭମାନ, କ୍ଷୁଦ୍ରକୁଟିଳତା ବିରହୃତ ସୁଦୃଢ଼
 ସରଳସ୍ୱଭାବ, ବ୍ରତପୂଜାଦି ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ ନିରତ ଏବଂ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ
 ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇଥିଲା । ୪ ।

ଉଦ୍‌ଗୋତ୍‌ସମଶିଃ ପଲସ୍ୟ ଦାତାପି ତାପନପ୍ରତିମଃ ।
 ରବ ଇବ ବିଦ୍ୟାତନ୍ତପ୍ରସବଃ ପ୍ରବତ୍ତବ ରବଦେବଃ । ୫ ।

ସେହି ବଂଶର ଶିରେତୁଷଣ ଭୁଲ, ସମସ୍ତ ସଦାଗୁରୁମାନଙ୍କ ବାହ୍ୟ-
 ପୂର୍ଣ୍ଣିକାଞ୍ଚ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୁରାଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସୂର୍ଯ୍ୟମ ତେଜସ୍ୱୀ ଅର୍ଥାତ୍
 ଦୁର୍ଦ୍ଦର୍ଶ ଏବଂ ଶିବଙ୍କ ଭୁଲ ବିବିଧ ବିଦ୍ୟାତନ୍ତପ୍ରବର୍ତ୍ତକ (ପ୍ରଥମ)
 ରବଦେବ ଜାତ ହେଲେ । ୫ ।

ଅଗ୍ରଜାନୁଜୟୋର୍ମଧ୍ୟେ ମହାଦେବାଞ୍ଜୁହାସୟୋଃ ।
ସ ଜଜ୍ଞେ ଯଜ୍ଞପୁରୁଷୋ ବିରଞ୍ଚିତ୍ବରୟୋରବ । ୬ ।

ବ୍ରହ୍ମା ଓ ଦ୍ବର ଏହି ଦୁହଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ଯଜ୍ଞପୁରୁଷ (ହରି),
ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିଲେ ସେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମହାଦେବ ଏବଂ ଅଞ୍ଜୁହାସ
ନାମରେ ଦୁଇ ଅଗ୍ରଜ ଓ ଅନୁଜଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୬ ।

ସ ଶାସନଂ ଗୌଡ଼ନୃପାଦବାପ
ଶ୍ରୀହସ୍ତିନାଦଞ୍ଜୁ ମସ୍ତୁଷ୍ମତୃମିଃ ।
ଅଶ୍ବୋସ୍ତନାଦଞ୍ଜୁ ମହେଶମୂର୍ତ୍ତି—
ପ୍ରତ୍ୟାନ୍ ବିଜଜ୍ଞେତ୍ୟ ରଥାଙ୍ଗମୁଖ୍ୟାନ୍ । ୭ ।

ସେ ଗୌଡ଼ାଧିପତିଙ୍କଠାରୁ ଶ୍ରୀହସ୍ତିନ ନାମରେ ଗୋଟିଏ ଅତି
ମନୋମତ ଶାସନ (ଗ୍ରାମ) ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଅନନ୍ତର ମହାଦେବ-
ଙ୍କର ଅଶ୍ବମୂର୍ତ୍ତି ସଦୃଶ ରଥାଙ୍ଗ ପ୍ରମୁଖ ଅଠଗୋଟି ପ୍ରଧାନ ମୁଦ୍ରା ଉତ୍ପା-
ଦନ କରିଥିଲେ । ୭ ।

ରଥାଙ୍ଗାଦୟଙ୍ଗଃ ସମଜନି ଜନାନନ୍ଦଜନନଃ
ଶଶୀବ ଶୀର୍ଣ୍ଣଦାଦବିକଳକଳାକେଳନିଲୟଃ ।
ଫୁରତ୍ପ୍ରଜ୍ଞାଜ୍ୟୋତିଃ ଫୁରିତ ଇତି ନାମ୍ନା ଦଶି ଦଶି
ପ୍ରକାଶୋଽତୁଷ୍ଟୋମ୍ୟ ଗ୍ରହ ଇବ ରୂପସ୍ତସ୍ୟ ତନୟଃ । ୮ ।

ଶୀରସମୁଦ୍ରରୁ ଚନ୍ଦ୍ରପରି ରଥାଙ୍ଗଙ୍କଠାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ
ଜନୟିତା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଳା ଓ ଢେଲର ନିଲୟସ୍ବପ ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ

କରିଥିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ବୁଧଗ୍ରହ ପରି ବୁଧ ନାମରେ ତାହାଙ୍କର
[ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର] ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର ହୋଇଥିଲା ଓ ଏହାଙ୍କର [ବୁଧଙ୍କର]
ପ୍ରଜାପତି ବିଶେଷରୂପେ ଝୁରିତ ବୋଲି ଏ ଝୁରିତ ନାମରେ ସର୍ବତ୍ର
ପ୍ରକାଶ ହୋଇଥିଲେ । ୮ ।

ତସ୍ମାଦବୃଦ୍ଧଜନାଭ୍ୟୁଦୟୈକସଜ—
ମବ୍ୟାଜପୌରୁଷମହାତରୁମ୍ଲକନଃ ।
ଶ୍ରୀଅଦିଦେବ ଇତି ଦେବ ଇବାଦମୂର୍ତ୍ତି—
ଶ୍ରୀର୍ତ୍ତ୍ୱାଦୁନା ଭୁବନମେତଦଲଂକରିଷୁଃ । ୯ ।

ତାହାଙ୍କ (ବୁଧଙ୍କ) ଠାରୁ କୁଳଶାବ୍ଦିର ଏକମାତ୍ର କାରଣ, ଅକ-
ପଟ ପୁରୁଷକାରମହାତରୁର ମୂଳଗଣ୍ଡିଷ୍ଠରୂପ, ମାନବରୂପରେ ଭୁବନର
ଅଳଙ୍କାରକାରୀ ଭଗବାନ୍ ଅଦିଦେବଙ୍କପରି ଶ୍ରୀଅଦିଦେବ ଭୂପତି
ହୋଇଥିଲେ । ୯ ।

ଯୋ ବଙ୍ଗରାଜରାଜ୍ୟଶ୍ରୀବିଶ୍ରାମ-ସତତଃ ଶୁଭଃ ।
ମହାମନ୍ତ୍ରୀ ମହାପାତ୍ରମବଳ୍ୟସଜ୍ଜବିଗ୍ରହା । ୧୦ ।

ଯେ ବଙ୍ଗାଧିପଙ୍କର ରାଜ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀର ବିଶ୍ରାମସତତ, ମହାମନ୍ତ୍ରୀ, ମହା-
ପାତ୍ର ଓ ଅବ୍ୟର୍ଥ ସଜ୍ଜ-ବିଗ୍ରହା ଥିଲେ । ୧୦ ।

ସଦେବଜାଗର୍ତ୍ତରବ ଉବସ୍ଥିତୋ
 ସମର୍ଥମୁକ୍ତେଃ ପଦଲବ୍ଧପୌରୁଷଂ ।
 ସରସ୍ବତୀଜାନମଜାଜନତୁ ସୁତଂ
 ଜଗସ୍ମୁଗୋବର୍ଦ୍ଧନମଭୁତୋପମଂ । ୧୧ ।

ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ତୁଳା ସେହି ଅଦେବଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଦେବଜାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନନାମକ ଜଗତରେ ଅଭୁତୋପମାର ସ୍ତୁଳ ଏକ ପୁଅ ଜାତ ହେଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଦେବଜାଗର୍ତ୍ତସମୂହ, ଭୂପାଳନସମର୍ଥ, ବାମନାବତାରରେ ଅକାଶ ପ୍ରତି ପଦବିସ୍ତାରଦ୍ବାରା ପୌରୁଷପ୍ରାପ୍ତ, ସରସ୍ବତୀବନ୍ଧବ; ପୁଣି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ, ଦେବଜାନାମ୍ନୀ ମାତାଙ୍କଠାରୁ ଜାତ, ସ୍ବଜ୍ୟଶାସନ-ନିପୁଣ, ଉଚ୍ଛୋପାଧ୍ୟାୟଣ ହେତୁ “ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ସରସ୍ବତୀନାମ୍ନୀଜାୟାର ବନ୍ଧବ ଥିଲେ । ୧୧ ।

ଶରସ୍ତୁଳୀସୁତ ସଭାସୁତ ତାରୁକାନାଂ —
 ଦୋର୍ଲୀଳୟାତ କଳୟାତ ବତସ୍ବିନାଂ ଯଃ ।
 ଯୋ ବର୍ଦ୍ଧୟନ୍ ବସୁମତୀଂ ତ ସରସ୍ବତୀଂ ତ
 ଦ୍ବେଧା ବ୍ୟଧତୁ ନିଜନାମପଦଂ ସଦର୍ଥଂ । ୧୨ ।

ସେହି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଶରସ୍ତୁଳୀମାନଙ୍କରେ ସ୍ତ୍ରୀସ୍ବ ଭୁଜଦଣ୍ଡ ପର-
 ଗୁଳନାଦ୍ବାରା ସ୍ବରଜ୍ୟବିସ୍ତାର ଏବଂ ସଭାମାନଙ୍କରେ ବାଗ୍ମୀ ପଣ୍ଡିତୋଚିତ
 ବାକ୍ନିପୁଣତା ଦ୍ବାରା ବାଣୀଙ୍କର ଗୌରବ ବର୍ଦ୍ଧନ କରି ନିଜ ନାମକୁ ଗୋ-
 ଅର୍ଥାତ୍ ଭୂମି ଓ ବାଣୀ ଉଭୟର ବର୍ଦ୍ଧକ ବୋଲି ସାର୍ଥକ କରିଥିଲେ ॥

ବନ୍ଧ୍ୟାଂ ବନ୍ଧ୍ୟାଘଟୀୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରୟତାଂ ସୁତାଂ ।

ସାଙ୍ଗାକାମଙ୍ଗନାରହଂ ପତ୍ନୀଂ ସ ପରଶୀତବାନ୍ । ୧୩ ।

ସେ ବନ୍ଧ୍ୟାଘଟୀ-କୁଲୋଭବ ଜନୈକ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର ବନ୍ଧନୀୟ ସୁଯତା
କନ୍ୟା ଅଙ୍ଗନାଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଙ୍ଗାକାର ପାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୩ ।

ତସ୍ୟାଂ ସ୍ୱପ୍ନବିଧାନବୋଧନଜୋପାଦଃ ସ ଦେବୋ ହରି—

ଜାତଃ ଶ୍ରୀରବଦେବମୂର୍ତ୍ତିରମୃତଃ ସ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳୀକଣ୍ୟପାତୁ ।

ଯତୁପାଣିପ୍ରଣୟିତ୍ୱସୃଷ୍ଟିଲଜୟୈରାଲକ୍ଷିତଂ ଲକ୍ଷ୍ମଣା

ଯସ୍ୟାନନ୍ଦନହତୋଽସ୍ତି କୌସୁର ଇତି ଜ୍ଞାତଂ ପ୍ରକାଶୋଦୟାତୁ ॥

ସ୍ୱପ୍ନରେ ନିଜ ଜନ୍ମ ଜ୍ଞାପନ କରି ରଗବାନ୍ ହରି ଧରମଣ୍ଡଳର କଣ୍ୟପ-
ରୂପୀ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଙ୍କଠାରୁ ସେହି ସାଙ୍ଗାକାଙ୍କ ଗର୍ଭରେ ଶ୍ରୀରବଦେବ
ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ; ଚିତ୍ରଦ୍ୱାରା ପଦ୍ମସ୍ୱୟାହାଙ୍କର ପାଣି-
ଯୁଗଳର ପ୍ରଣୟୀ ବୋଲି ଲକ୍ଷିତ ହେଉଥିଲା, ଯାହାଙ୍କ ଅଙ୍ଗର ଜ୍ୟୋତିଃ-
ପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା କୌସୁର (ମଣି) ଅନ୍ତର୍ନିହିତ (ରହୁଥିଲା) ବୋଲି ସମସ୍ତେ
ଜ୍ଞାତ ହେଉଥିଲେ । ୧୪ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ଦକ୍ଷିଣଦୋଷ୍ଠି ମନ୍ତବିରବେ ବିଶ୍ୱମୁରାମଣ୍ଡଳଂ

ଜିହ୍ୱାଗ୍ରେ ତ ସରସ୍ୱତୀଂ ରପୁତନୌ ନାଗାନ୍ତକଂ ପତ୍ନୀଣଂ ।

ଚକ୍ରମ୍ବାଦତଳେ ନିବେଶିତବତା ଦବ୍ୟଂ ତଦାଦ୍ୟଂ ବସୁ—

ନିର୍ଦ୍ଦୋଭୁର୍ନିଜପତ୍ନମେତଦମୁନା ନୂନଂ ବିପର୍ଯ୍ୟାସିତଂ । ୧୫ ।

ସେ ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ, ମନ୍ତବିରବରେ ଧରମଣ୍ଡଳକୁ, ଜିହ୍ୱା-
ଗ୍ରରେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ, ଶକ୍ତିଶାସରରେ ନାଗାନ୍ତକପତ୍ନୀକୁ * ଏବଂ

* ରବଦେବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ—ଶର; ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ—ଗରୁଡ଼ ।

ପାଦତଳରେ ଚକ୍ରକୁ ସନ୍ନିବେଶିତ କରି ତାହାଙ୍କର ସେହି ଅଦ୍ୟ-ଦବ୍ୟ-
ଶରୀର ଗୋପନ କରିବା ନିମିତ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜର ଏହି ଚନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତର
ସ୍ଥାନବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରାଇଥିଲେ । ୧୫ ।

ଯନ୍ତ୍ରଲକ୍ଷକ୍ରିସତବଃ ସ୍ତବରଂ ଚକାର
ରାଜ୍ୟଂ ସ ଧର୍ମବିଜୟା ଦୃଶବନ୍ଧଦେବଃ ।
ତନ୍ମନେ ଚଳତି ଯସ୍ୟ ଚ ଦଣ୍ଡନାତି—
ବୀର୍ତ୍ତାନୁଗା ବହଳକଳ୍ପଲଦେବ ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ । ୧୬ ।

ଯାହାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରଶକ୍ତିରୂପ ସତ୍ତ୍ୱବାନ୍ୱିତ ହୋଇ ସେହି ଧର୍ମବିଜୟୀ
ରାଜା ଦୃଶବନ୍ଧଦେବ ବହୁକାଳ ରାଜତ୍ୱ କରିଥିଲେ, ଏବଂ (ତାହାଙ୍କର)
ପୁତ୍ରଙ୍କ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ରାଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ବହୁ ସଖ୍ୟକ କଳ୍ପଲତା ପରି
ଯାହାଙ୍କର ଦଣ୍ଡନାତି-ପଥର ଅନୁଗାମିନୀ ହୋଇ ଚଳୁଅଛନ୍ତି । ୧୬ ।

ସହପାତ୍ରସ୍ୟ ମହାଶୟସ୍ୟ କମଳାଧାରସ୍ୟ ଯସ୍ୟ ସୁମାଂ
ବିଭ୍ରାଣସ୍ୟ ଗୁଣାମୁଧେରକଳତସ୍ୟାନୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱାନାମୁନ୍ନଃ ।
ମର୍ଯ୍ୟାଦାମଗ୍ନାମପ୍ରସାଦଶୁଚିତାଗାମୂର୍ଯ୍ୟଧୈର୍ଯ୍ୟସ୍ଥିତି—
ପ୍ରାୟଃ ପ୍ରାୟଃ ଏବ ବାକ୍ସଥମତିହାନ୍ତାଃ ସ୍ୱଦନ୍ତେ ଗୁଣାଃ ॥

ସହପାତ୍ର, ମହାଶୟ, ବିପୁଳବିଭବଶାଳୀ, ସୁମାଣୀ (ଅଥଚ ପୃଥ୍ୱୀ
ପାଳକ) ସର୍ବଗୁଣରହାକର, ଦୈନ୍ୟଶୂନ୍ୟଅନ୍ତଃକରଣବିଶିଷ୍ଟ
ଯେଉଁ ଭବଦେବଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ମହମା, ପ୍ରସନ୍ନତା, ପବିତ୍ରତା
ଗାମୂର୍ଯ୍ୟ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ଓ ସ୍ତୈର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ବର୍ଣ୍ଣନାଗତ ଗୁଣାବଳୀ ସମ-
ସ୍ତ୍ରକର ତୃପ୍ତିଭଜନ ହୋଇଥିଲା । ୧୭ ।

ମହାଗୌରୀ କାଢ଼ିଃ ଝୁରଦସିକରାଳା ଭୁଜଲତା
 ରଣ-କୀଡ଼ା ଚଣ୍ଡୀ ରସରୁଧରଚର୍ଚ୍ଚା ରଣଭୁବଃ ।
 ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀନିର୍ମୁଖିଃ ପ୍ରକୃତଲଳିତାସ୍ତ୍ରାଗିର ଇନ୍ଦ୍ର
 ପ୍ରପଞ୍ଚଃ ଶକ୍ତିନାଂ ଯମିତ୍ ପରମେଶଂ ପ୍ରଥୟତ୍ । ୧୮ ।

ଯେପରି ମହାଗୌରୀ, ଶାଣିତଖଡ୍ଗଧାରିଣୀ କାଳୀ, ରଣକୀଡ଼ା-
 କାରିଣୀଚଣ୍ଡୀ, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସରସ୍ବତୀ ଏହି ଶକ୍ତି ସମୂହ ପରମେଶ୍ବର-
 କର ତ୍ରିମୂର୍ତ୍ତିର ପରିରୂପକ, ସେହିପରି ଶୁଦ୍ଧ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟା କାଢ଼ି
 ଭୁଜଲ ଅସିଯୁକ୍ତ ରମ୍ୟଙ୍କର ଭୁଜଲତା, ଶୁଷ୍କ ରଣକୀଡ଼ାଦ୍ୱାରା ରିପୁ-
 ରୁଧରଚର୍ଚ୍ଚିତ ରଣସ୍ଥଳ, ସୁଶୋଭନମୂର୍ତ୍ତି, ସ୍ୱଭାବସୁନ୍ଦର ବାକ୍ୟାବଳୀ,
 ଯାହାଙ୍କୁ ଏହି ଧରତଳରେ ପରମେଶ୍ବର ବୋଲି ପ୍ରଥୁତ କରିଥିଲା ॥

ଯଦ୍-ବ୍ରହ୍ମତେଜସି ବଳୀୟସି ମନଶର୍ଯ୍ୟଃ
 ଶଦ୍ୟୋତଶୋତବରଣଂ ତରଣିସ୍ତନୋତ୍ ।
 ଭୂଚୈରୁଦୟତ୍ ଯଦାୟମଶଃଶରାରେ
 ଜାତସୁଷାରଶିଖରା ନନ୍ତୁ ଜାନୁଦୟଃ । ୧୯ ।

ଯାହାଙ୍କର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମତେଜଦ୍ୱାରା ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ସ୍ଥାନପ୍ରଭ ହୋଇ
 ଶଦ୍ୟୋତଶୋତବରଣ ଶୀତ ଆଲୋକ ବିସ୍ତାର କରୁଥିଲେ ଏବଂ
 ଯାହାଙ୍କର ଯଶଃଶରା ଭୂତରୂପେ ଭୂତ୍ୱିତ ହେବାରୁ ଭୂସାର ଶିଖରା
 [ହିମାଦ୍ରୀ] ମଧ୍ୟ ଜାନୁ ପ୍ରମାଣ ହୋଇଥିଲା । ୧୯ ।

ବ୍ରହ୍ମାହ୍ୱେତବଦାମୁଦାହରଣରୁରୁଦ୍ଧତ୍ୱବଦ୍ୟାଭି-
 ପ୍ରସ୍ତା ରହୁଗିରାଂ ଗଭୀରମଗୁଣପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦୃଶା କବିଃ ।
 ବୌଦ୍ଧାଗ୍ନୋନିଧିକୁମୁସମୁଦ୍ଧମୁନଃ ପାଷଣ୍ଡବୈତଶ୍ଚିକ-
 ପ୍ରଜ୍ଞାଶତ୍ରୁନପଶ୍ଚିତୋଽୟମବନୌ ସବ୍ୟଜ୍ଞଲୀଳାୟତେ । ୨୦ ।

[ଯେ] ବ୍ରହ୍ମାହ୍ୱେତବଦମାନଙ୍କର [ଉତ୍ତର ମୀମାଂସାରେ] ଉଦା-
 ହରଣସ୍ଥଳ, ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅଭିପ୍ରାୟ, ରହୁବାକ୍ୟାବଳୀର [ପୂର୍ବ-
 ମୀମାଂସାର] ଗଭୀରତାଗୁଣର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶକ ଓ କବି, ବୌଦ୍ଧରୂପ
 ସମୁଦ୍ରର ଅଗସ୍ତ୍ୟମୁନି ଏବଂ ପାଷଣ୍ଡ ଓ ବୈତଶ୍ଚିକ ମାନଙ୍କର ପ୍ରଜ୍ଞା-
 ଶତ୍ରୁନରେ ପଶ୍ଚିତ ହୋଇ, ପୃଥ୍ୱୀତଳେ ସବ୍ୟଜ୍ଞପରି ଲୀଳା କରୁଥିଲେ ॥

ସିଦ୍ଧାନ୍ତଚକ୍ରଗଣିତାଣ୍ଡିବପାରଦୃଶା
 ବିଶ୍ୱାଭିପ୍ରାୟବିତା ପଳସହଜାୟ ।
 କର୍ତ୍ତା ସ୍ୱୟଂ ପ୍ରଥମିତା ତ ନିଶାନଦୋରା-
 ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ଯଃ ଛୁଟିମରୁଦପରେ ବରଦଃ । ୨୧ ।

ଯେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, * ଚକ୍ର ଓ ଗଣିତରୂପ ଅଣ୍ଡିବର ପାରଦର୍ଶୀ, ପଳତ-
 ଜ୍ୟୋତିଷସହଜତାରେ ବିଶ୍ୱର ଅଭିପ୍ରାୟ ପ୍ରସବିତା, ନୂତନ ଦୋରା—
 ଶାସ୍ତ୍ରର [ଗଣିତଜ୍ୟୋତିଷ] ପ୍ରଣେତା ଓ ପ୍ରଗୁରୁକ ହୋଇ ଛୁଟି-
 ରୂପରେ ଅପରି ବରଦସ୍ୱରୂପ ହୋଇଥିଲେ । ୨୧ ।

* ଜ୍ୟୋତିଷର ପଞ୍ଚସିଦ୍ଧାନ୍ତ:—ବ୍ରହ୍ମ, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବଶିଷ୍ଠ, ରାମେକ
 ଓ ପୁଲିଶ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ [ଗଣବୋଧନା] ।

ଯୋ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରପଦ୍ୟାସୁ ଜରନ୍ତିବଳା—

ନଳୀଚକାର ରଚିତୋଚିତସପ୍ତ ବକଃ ।

ସୁବ୍ୟାଖ୍ୟାୟା ବର୍ଣ୍ଣଦୟାନ୍ ମୁନିଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରାଃ

ସ୍ଵାର୍ଥକ୍ରିୟାବିଷୟସ୍ଵଶୟମୁନୁମାର୍ତ୍ତ । ୨୨ ।

ଯେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରପଦ୍ୟାରେ ସମୁଚିତ ପ୍ରବକ୍ତ ସମସ୍ତ ରଚନା କରି ପୁର-
ତନଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ଅକର୍ମଣ୍ୟ କରି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାଦ୍ଵାରା
ମୁନିମାନଙ୍କର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସମସ୍ତ ବିଶଦୀକୃତ କରି ସ୍ଵାର୍ଥ କ୍ରିୟା ବିଷୟର
ସ୍ଵଶୟରାଶି ଛନ୍ଦ କରିଥିଲେ । ୨୨ ।

ମୀମାଂସାୟାମୁପାୟଃ ସ ଖଳୁ ବିରଚିତୋ ଯେନ ରଞ୍ଜୋକ୍ରମାଦ୍ୟା
ଯଦି ନ୍ୟାୟଃ ସଦୃଶଂ ରବିବରଣସମା ନ ସମନ୍ତେ ତମାଂସି ।
କଂ ତୁମ୍ଭା ସୀମ୍ନି ସାମ୍ନାଂ ସକଳକବିକଳାସ୍ତାଗମେଷୁ ଶାସ୍ତ୍ର-
ସ୍ଵାୟତ୍ବେଦାସ୍ତବେଦପ୍ରଭୃତିଷୁ କୃତ୍ୟାବହିଷାୟୋଽୟମେବ । ୨୩ ।

ଏ ରଞ୍ଜକ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ନୀତି ଅନୁସାରେ ପୂର୍ବମୀମାଂସା ଦର୍ଶନର ଏକ
ଅପୂର୍ବ ପ୍ରକରଣଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଥିଲେ, ଯହିଁରେ ସଦୃଶ ସଦୃଶ
ନ୍ୟାୟ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ଥାଇ ସୂର୍ଯ୍ୟବରଣ ଅବକାର ରାତ୍ରିକୁ ପ୍ରତିଦୃତ
କଲ୍ପ ପରି ଅଜ୍ଞାନର ପ୍ରଭାବ ବିନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ଅଟେ । ଅଧିକ କି;
ଏ ସାମବେଦର ଉପନିଷଦ ଭାଗରେ, ସମସ୍ତ କବିକଳାରେ, ଅଗ-
ମରେ, ଅୟତ୍ବେଦ ଏବଂ ଅସ୍ତବେଦ ପ୍ରଭୃତି ସମୁଦାୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ
କୃତବିଦ୍ୟା ହୋଇ ଜଗତରେ ଅବିଷ୍ଟାୟ ହୋଇଥିଲେ । ୨୩ ।

ସସ୍ୟ ଖଜୁ ବାଲବଲଭୁଜଙ୍ଗ ଇତି ନାମ ନାଦୁତଂ କେନ ?
ମୀମାଂସୟାମି ସପ୍ତଲକ୍ଷମାକର୍ଷିତବର୍ଣ୍ଣକୋଷୀତଂ । ୨୪ ।

ଯାହାଙ୍କର ‘ବାଲବଲଭୁଜଙ୍ଗ’ ଏହି ନାମଟି କାହାର
ନିକଟରେ ଆଦୃତ ନ ହୋଇଥିବ ? ମୀମାଂସାରେ ମଧ୍ୟ
ଏହି ନାମଟି ସପ୍ତଲକ୍ଷରେ ଆକର୍ଷିତ, ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏବଂ ଉଦ୍‌ଗୀତ
ହୋଇଥିବ । ୨୪ ।

ଦଂଷ୍ଟ୍ରାଳଦୁଷ୍ଟୁରୁଜଗ୍ରଣମୋହରାତ୍ରି —
ପ୍ରତ୍ୟୁଷତୃୟାମିନିନଦୈରବ ମନ୍ତବର୍ଣ୍ଣେଃ ।
ଯୋ ଜୀବୟନ୍ ଜଗଦଶେଷମଭୂଦୟଂ
ମୃତ୍ୟୁଃସ୍ତୋ ଗରଳକେଳିଷୁ ମାଳକଣ୍ଠଃ । ୨୫ ।

ଉଲ୍ଲିଖିତ ବିଷଦନ୍ତଯୁକ୍ତ କୂର ସର୍ପମାନଙ୍କର ଦଂଷ୍ଟ୍ରମାନଜନିତ ଯେଉଁ
ମୋହରାତ୍ରି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଚେତନାବସ୍ଥା, ତାହାର ଦୁଷ୍ଟକରଣ ବିଷୟରେ
ନିଶାବସାନ ସୂଚକ ତୃୟାମିନାଦ ତୁଲ୍ୟ ମନ୍ତବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ
ରବଦେବ ସମସ୍ତ ସସାରକୁ ଅସ୍ପର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଜାଣିତ କରାଇ ଅବ-
ଲୀଳାକ୍ରମେ ଗରଳ ବ୍ୟବହାର କରି ମୃତୁଜନ୍ମଯୁକ୍ତାଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ଶିବଙ୍କ ତୁଲ୍ୟ
ହୋଇଥିଲେ । ୨୫ ।

ରାତ୍ରାୟମଜଳାୟ ଜାଙ୍ଗଲପଥଗ୍ରାମୋପକଣ୍ଠସ୍ଥଳୀ—
 ସୀମାୟ ଶ୍ରମମଗ୍ନପାତ୍ରପରିଦ୍ରାଶାଶୟପ୍ରୀଣନଃ ।
 ଯେନାକାର ଜଳାଶୟଃ ପରସରସାତାଭଜାତାଙ୍ଗନା—
 ବକ୍ତ୍ରାବୁପ୍ରତିବିମ୍ବମୁଗ୍ଧମଧୁପୀଣୁନ୍ୟାବୁଁ ନାକାନନଃ । ୨୭ ।

ଯେ ରାତ୍ରଦେଶର ଜଳଶୂନ୍ୟ ଜଙ୍ଗଲପଥରେ, ଗ୍ରାମର ଉପକଣ୍ଠରେ
 ଓ ସୀମାସ୍ଥାନସମ୍ମୁହରେ ଶ୍ରାନ୍ତପାତ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣତୃପ୍ତିକର ଜଳାଶୟମାନ
 ଖୋଲାଉଥିଲେ, ଯାହାର ଘାଟମାନଙ୍କରେ ଘନ କରୁଥିବା ଜୁଲଙ୍ଗ-
 ନାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ମୁଗ୍ଧପଦ୍ମଦ୍ୱାରା ଭ୍ରମଣମାନେ ଅବୃଷ୍ଟ ହୋଇ
 ଅସିବାରୁ ସେହି ଜଳାଶୟମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ପଦ୍ମିନୀ ବନ ଭ୍ରମଣଶୂନ୍ୟ
 ହୋଇଥିଲା । ୨୭ ।

ତେନାୟଂ ଭଗବାନ୍ ଭବାଣ୍ଡିବସମୁତ୍ତରାୟ ନାରାୟଣଃ
 ଶୈଳଃ ସେତୁରବ ପ୍ରସାଧତଧରାପୀଠଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଃ ।
 ଯଃ ପ୍ରାଚୀବଦନେନୁନାଲଭିଲକୋ ଲଲାବତଂସୋପ୍ମଳଃ
 ଭୂମେଭୂତଲପାରିଜାତବିଷୟା ସକଳସିଦ୍ଧି ପ୍ରଦଃ । ୨୮ ।

(ସେ) ଭବସମୁଦ୍ର ପାର ହେବାର ଶିଳାନିର୍ମିତ ସେତୁପରି ଭୂପୃଷ୍ଠର
 ଅଳଙ୍କାରରୂପୀ ଭଗବାନ୍ ନାରାୟଣଙ୍କୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିଲେ; ଯେ
 [ଭଗବାନ୍] ପ୍ରାଚୀବଗର ବଦନେନୁର ନାଲବର୍ଣ୍ଣିତଲକ୍ଷ, ଭୂମିର
 ଲଲାବତଂସ ଉପ୍ମଳ, ସର୍ବସକଳପ୍ରଦ ଓ ଭୂତଳର ପାରିଜାତବୃକ୍ଷସ୍ୱରୂପ
 ଅଟନ୍ତି । ୨୮ ।

ତେନ ପ୍ରାସାଦ ଏବଂ ଦ୍ଵିପୁରହରଗିରିପର୍ବତାଂ ବର୍ଦ୍ଧିତଶ୍ରୀଃ
 ଶ୍ରୀମାନ୍ ଶ୍ରୀବତ୍ସଲହ୍ଵା ଦ୍ଵରିକ ପରି ଶ୍ରୀମାନ୍ ଓ ଚକ୍ରପତିପରିପୋଷିତ
 ଜହା ଯୋ ବୈଜୟନ୍ତଂ ବିସ୍ଫୁଟ ବିଜୟନ୍ତେ ବୈଜୟନ୍ତୀବିଳାସାନ୍
 କୈଳାସେ ନାଭିଳାଷଂ କଳୟନ୍ତ ଗିରିଶୋ ଯସ୍ୟ ସଲସ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ॥

ସେ ଏହି ପ୍ରାସାଦକୁ କୈଳାସପର୍ବତର ସହିତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣକରି ବର୍ଦ୍ଧିତଶ୍ରୀ
 ଏବଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସଲହ୍ଵନ ଦ୍ଵରିକ ପରି ଶ୍ରୀମାନ୍ ଓ ଚକ୍ରପତିପରିପୋଷିତ
 କରିଥିଲେ; ଯେଉଁ [ପ୍ରାସାଦ] ବୈଜୟନ୍ତ [ଇନ୍ଦ୍ରପୁଷା] ଜୟ କରି ଅକାଶ
 ମାର୍ଗରେ ବିଜୟପତାକାର ଶୋଭା ବିସ୍ତାର କରୁଥିଲା ଏବଂ ଯାହାର
 ଶ୍ରୀ ସମର୍ପଣ କରି ମହାଦେବ କୈଳାସରେ ମଧ୍ୟ ଅଭିଳାଷ କରନ୍ତି
 ନାହିଁ । ୨୮ ।

ନ୍ୟସାବିଶଦେଶୁନି ତଦ୍ଵି ଶ୍ଵଷ୍ଟୋଃ
 ସ ନିର୍ଭରଂ ଗର୍ଭଗୃହାନ୍ତରେଷୁ ।
 ନାରାୟଣାନନ୍ତନୃସିଂହମୂର୍ତ୍ତି—
 କିଂଧାତୃବକ୍ଷେପ୍ତିବ ବେଦବିଦ୍ୟାଃ । ୨୯ ।

ସେ ସେହି ପ୍ରାସାଦର ଗର୍ଭଗୃହମଧ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମାର ମୁଖ ସମ୍ମୁଖରେ
 ବେଦବିଦ୍ୟାପରି [ବେଦବ୍ରହ୍ମା ପରି] ଭଗବାନ୍ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ନାରାୟଣ,
 ଅନନ୍ତ ଓ ନୃସିଂହ ଏହି ତିନୋଟି ମୂର୍ତ୍ତି ସମ୍ମାପନ କରିଥିଲେ । ୨୯ ।

ଏତସ୍ମୈ ହରିମେଧସେ ବସୁମତୀବିଶ୍ରାନ୍ତବିଦ୍ୟାଧରା—
 ବିଭ୍ରାନ୍ତଂ ଦଧତୀଃ ଶତଂ ସ ହ ଦଦୌ ଶାରଙ୍ଗଶାସଦୃଶଃ ।
 ଦଗ୍ଧସ୍ୟାଗ୍ରଦୃଶା ଦୃଶିବ ଦଶତୀଃ କାମସ୍ୟ ସଞ୍ଜୀବନଂ
 କାରୁଃ କାମିଜନସ୍ୟ ସଙ୍ଗମଗୁହଂ ସଗୀତକେଳି ଯୁଃ ॥

ସେ ଇନ୍ଦ୍ରସମ ଭୋଗାଭିଳାଷୀ ସେହି ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ପୃଥିବୀରେ ବିଶ୍ରା-
 ମାର୍ଥ ଅଗତ ବିଦ୍ୟାଧରା-ସଦୃଶ ଏକଶତ ମୁଗନୟନା ଲଳନା ତାଙ୍କର
 ସେବା ନିମନ୍ତେ ଦାନ କରିଥିଲେ । ଏମାନେ [ରଗବାନ୍] ତ୍ରିନୟନ-
 କର୍ତ୍ତୃକ ଭସ୍ମୀକୃତ ମଦନକୁ ମଧ୍ୟ କଟାକ୍ଷପାତରେ ଉତ୍ତୀବିତ କରିବାକୁ
 ସକ୍ଷମ ଏବଂ କାମୁକମାନଙ୍କର କାଗରାର ସ୍ବରୂପା ଓ ମନୋ-
 ହର ସଗୀତକ୍ରୀଡ଼ାର ଆଧାରଭୁଲ୍ । ୩୦ ।

ପ୍ରାସାଦାଗ୍ରେ ସ ଖଲୁ ଜଗତଃ ପୁଣ୍ୟପଣ୍ୟକଳାଧୀଂ
 ଚନ୍ଦ୍ରେ ବାପୀଂ ଗରକତମଣିସ୍ବଚ୍ଛସୁଜ୍ଞାୟତୋୟାଂ ।
 ମଧ୍ୟେ ବାରିପ୍ରଭକୃତମିଶାଦର୍ଶସ୍ତନ୍ତ୍ରୀବ ତାଦୃକ୍
 ବିଶ୍ୱୋର୍ଥୀମାଭୁ ତମହ୍ନକୁଳସ୍ୟାସ୍ବକଂ ଯା ତକାସେ । ୩୧ ।

ସେ ସେହି ପ୍ରାସାଦର ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ଜାଗତିକପୁଣ୍ୟର ଏକମାତ୍ର
 ବିପଣି ସ୍ବରୂପ ପୁଷ୍କରିଣୀକୁ ମରକତମଣିସଦୃଶ ନିର୍ମଳ-ସୁଜ୍ଞାୟ-ଜଳ-
 ଶାଳିନୀ କରାଇଥିଲେ । ଏହା ଜଳ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭବମୂର୍ତ୍ତି ମନ୍ଦିରସ୍ବୟା

ଛଳରେ ପାତାଳଲୋକରେ ଥିବା ନାଗମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚୁଙ୍କର ସେହି-
ପରି ଗୋଟିଏ ଅଭୂତ ଧାମ ଦେଖାଇ ସମସ୍ତଙ୍କରୁପେ ଶୋଭିତ
ହୋଇଥିଲା । ୩୧ ।

ବ୍ୟସ୍ତ ବିରୂପଧାମ୍ନଃ ସୀମ୍ନି ସସାରସାରଂ
ସ ଖଲୁ ନିଶିଳନେନ୍ଦ୍ରାନନନିଷ୍ୟନ୍ଦପାତ୍ରଂ ।
ନିରୁବନଜୟତ୍ରିଭୁବନଙ୍ଗବିଶ୍ରାମଧାମ
ପ୍ରଥୁତରତବିଭବସ୍ଥାନମୁଦ୍ୟାନରତଂ । ୩୨ ।

ସେ ସେହି ଦେବପ୍ରାସାଦର ସମୀପରେ ସସାରର ସାରସ୍ବରୂପ
ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ୟାନରତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ; ଏହା ସମସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର
ନେନ୍ଦ୍ର-ଆନନ-ସରଣର ପାତ୍ର, ପରମରତଉଦ୍ୟାନ ଏବଂ ତ୍ରିରୁବନ-
ଜୟଦ୍ବାରା କ୍ଳାନ୍ତ ଅନଙ୍ଗର ବିଶ୍ରାମସ୍ଥାନ ଅଟେ । ୩୨ ।

ତର୍ଯ୍ୟେବ ପ୍ରିୟସୁହୃଦା ଦ୍ବିଜାତ୍ରିମେଶ
ଶ୍ରୀବାଚସ୍ପତିକବିନା କୃତା ପ୍ରଣସ୍ତୁତିଃ ।
ଅକଳଂ ଶୁଭସଦନେ ସୁମୂର୍ତ୍ତିଜାଗ୍ରି—
ରଧ୍ୟାସ୍ତ୍ରାଂ ଜୟନମିୟଂ ସୁବର୍ଣ୍ଣକାଞ୍ଚୀ । ୩୩ ।

ତାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟସୁହୃଦ ଦ୍ବିଜଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରୀବାଚସ୍ପତିକବିକର୍ତ୍ତୃକ ଏହି
ପ୍ରଣସ୍ତୁତି ବରଦତ ହୋଇଅଛି । ଏହି ପ୍ରଣସ୍ତୁତି ସୁବର୍ଣ୍ଣ କାଞ୍ଚର ଭୂଲ ପବନ

ପ୍ରାସାଦରୂପ ଜଘନରେ ସୁମୂର୍ତ୍ତି ଓ ସୁନ୍ଦର ଜାତିସ୍ବରୂପ କଳ୍ପପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବ-
ସ୍ଥିତ ହେଉ । ୩୩ ।

✽

✽

✽

✽

ପ୍ରଗସ୍ତିରୟଂ ବାଲବଲ୍ଲଭାଭୁଜଙ୍ଗା—

ପରନାମ୍ନେ ରକ୍ତଶ୍ରବଦେବସ୍ୟ । ୩୪ ।

✽

✽

✽

✽

ବାଲବଲ୍ଲଭାଭୁଜଙ୍ଗା ଆଶାଧାରା ରକ୍ତରବଦେବଙ୍କର ଏହି ପ୍ରଗସ୍ତି । ୩୪ ।

ପ୍ରଣବିର ସାରମର୍ଶ ।

ସାବର୍ଣ୍ଣଗୋବର ଶ୍ରୋତୃସମାନେ ରାଜାଙ୍କଠାରୁ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରାମ ଦାନ ପାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କମଧ୍ୟରେ ସିଦ୍ଧଳ ଗ୍ରାମ ପ୍ରଥମ ଅଟେ । ଏହି ଗ୍ରାମରେ ମହାଦେବ, ଭବଦେବ (୧ମ) ଓ ଅଟ୍ଟହାସ ନାମରେ ଇନିଜଣ ମହାତ୍ମା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭବଦେବ ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧିରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଥିଲେ । ଏହି ମହାତ୍ମା ଗୌଡ଼ାଧ୍ୟପକଠାରୁ ହସ୍ତିନା ଗ୍ରାମ ପାଇଥିଲେ । ଏହାଙ୍କଠାରୁ ରଥାଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି ଅଂଗୋଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ରଥାଙ୍ଗଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅତ୍ୟଙ୍ଗ, ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ର ରୂପ ଅଟନ୍ତି । ରୂପଙ୍କ ପୁତ୍ର ଅଦିଦେବ ବଙ୍ଗାଧ୍ୟପକର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଅଦିଦେବଙ୍କ ପୁତ୍ର ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ, ବନ୍ୟଘଟୀ କୁଳୋତ୍ତବା ଏକ ଧର୍ମିକାର ପ୍ରାଣିଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହାଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ପଣ୍ଡିତପ୍ରବର (ଦ୍ଵିତୀୟ) ଭବଦେବ ଜାତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ଭବଦେବଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରଣାବଳରେ ହରିବର୍ମାଦେବ ଓ ତତ୍ପୁତ୍ର ବହୁକାଳ ରାଜ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ଭୋଗ କଲେ । ଭବଦେବ, ସିଦ୍ଧାନନ୍ଦ, ତନ୍ଦ୍ର, ଗଣିତ ଓ ଅସୁବେଦରେ ପାରଦର୍ଶୀ ଥିଲେ । ସେ ନୂତନ ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର, ମୀମାଂସ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ । ସେ ରାତ୍ର ଦେଶର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଜଳାଶୟମାନ ଖୋଲାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ମହାତ୍ମା ଅନନ୍ତବାସୁଦେବଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ବିନ୍ଦୁସାଗରର ସଙ୍କୋଚାର କରାଇଥିଲେ । ଭବଦେବଙ୍କର ଅପର ନାମ ବାଲବଲଭାବୁଜଙ୍ଗ ଅଟେ । ତାହାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ମିତ୍ର କବି ଶ୍ରୀବାଚସ୍ପତି ମିଶ୍ର ଏହି ପ୍ରଣବି ରଚନା କରିଥିଲେ ।

ସମାପ୍ତ ।